
การศึกษาสภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
สำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพ
การจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8
จังหวัด ภาคเหนือตอนบน*

THE OPERATING CONDITIONS OF EARLY INTERVENTION SERVICES
FOR CHILDREN WITH DISABILITIES IN SPECIAL EDUCATION CENTER
THE NETWORK GROUP 8 UPPER NORTHERN PROVINCES AREA

ณิชา วงศ์สุฤทธิ์¹ และ ณัฐวุฒิ สัพโส²

Nicha Wongsurit¹ and Natthawut Subphaso²

¹⁻²วิทยาลัยการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา

¹⁻²School of Education University of Phayao, Thailand

E-mail: Nicha.wsurit@gmail

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงานกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาเครือข่าย จำนวน 254 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัยคือ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าเอฟ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบการศึกษาสภาพการดำเนินงาน จำแนกตามวุฒิทางการศึกษาและประสบการณ์การในการปฏิบัติงาน ไม่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของการดำเนินงานช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ที่มีประสิทธิภาพในระดับสูง

* Received 14 April 2025; Revised 17 April 2025; Accepted 29 April 2025

โดยไม่แตกต่างกันตามคุณสมบัติของบุคลากรทางการศึกษา อันเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาและวางแผนการจัดบริการในอนาคต

คำสำคัญ: การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม, เด็กพิการ, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

The objective of this research was to study and compare the implementation status of early intervention services for children with disabilities in Special Education Centers within the network of educational efficiency promotion schools under the jurisdiction of Special Education Area 8, covering eight provinces in the Upper Northern Region of Thailand. The comparison was based on the educational qualifications and work experience of educational personnel. The sample consisted of 254 educational personnel selected using Krejcie and Morgan's sampling table. A questionnaire was used as the research instrument. Data were analyzed using mean, standard deviation, t-test, and F-test. The findings revealed that 1) the overall implementation of early intervention services was at a high level, and 2) there were no statistically significant differences in the implementation status when classified by educational qualifications and work experience. These findings reflect the high quality and effectiveness of early intervention service implementation, regardless of personnel characteristics, and provide essential information for future service development and planning in the field of special education.

Keywords: Early Intervention Services, Children with disabilities, Special education centers

บทนำ

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทยมีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องภายใต้กรอบกฎหมายที่สำคัญ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รวมถึงพัฒนาเด็กเล็กให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่งสอดคล้องกับ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 วรรคสอง ที่ระบุว่าบุคคลซึ่งมีความบกพร่องต้องได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้ให้ความสำคัญต่อการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยกำหนดแนวทางการดำเนินงานจัดบริการช่วยเหลือในระยะแรกเริ่ม เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าถึงบริการทางการศึกษาตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการ ผ่านการศึกษาแบบเรียนรวม ดังนั้น ศูนย์การศึกษาพิเศษจึงถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษานอกระบบหรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิต

หนึ่งในกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายดังกล่าว คือ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อทำหน้าที่ให้บริการศึกษานอกระบบแก่คนพิการตั้งแต่วัยแรกเกิดหรือแรกพบความพิการ โดยมีบทบาทสำคัญในการประเมินความสามารถของเด็ก จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองและครู ตลอดจนฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมให้เด็กพิการสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้อย่างเหมาะสม ศูนย์การศึกษาพิเศษจึงเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการส่งเสริมศักยภาพของเด็กพิการและการขับเคลื่อนนโยบายด้านการเรียนรวมอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม จากรายงานผลการประเมินตนเองของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในช่วงที่ผ่านมา พบว่า การดำเนินงานให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มยังมีข้อจำกัดในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการขาดแคลนบุคลากรเฉพาะทาง การขาดความต่อเนื่องในการให้บริการเนื่องจากการโยกย้ายหรือสับเปลี่ยนบุคลากรบ่อยครั้ง การขาดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มอย่างเป็นระบบ และการขาดการเข้าถึงบริการของเด็กพิการในบางพื้นที่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณภาพของบริการและโอกาสในการพัฒนาอย่างเท่าเทียมของเด็กพิการ แม้ว่าจะมีการกำหนดแนวทางการดำเนินงานในระดับนโยบายจากส่วนกลางอย่างชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่า ยังขาดข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะข้อมูลที่สะท้อนสภาพการดำเนินงานของศูนย์การศึกษาพิเศษในภาคเหนือตอนบน ที่มีความหลากหลายทั้งในด้านภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม และทรัพยากรบุคคล ซึ่งอาจส่งผลต่อรูปแบบและคุณภาพ

ของการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนานโยบายหรือแนวทางปฏิบัติที่สอดคล้องกับบริบทเฉพาะพื้นที่

จากข้อจำกัดดังกล่าว จึงเกิดความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษา สภาพการดำเนินการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในศูนย์การศึกษาพิเศษกลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินงานในระดับพื้นที่ ช่วยระบุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและอุปสรรคของการดำเนินงาน ตลอดจนเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการกำหนดแนวทางพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน จำแนกตามวุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์การในการปฏิบัติงาน

สมมติฐานของการวิจัย

1. บุคลากรทางการศึกษาที่มีวุฒิการศึกษา แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน แตกต่างกัน

2. บุคลากรทางการศึกษาที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการดำเนินการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน แตกต่างกัน

การทบทวนวรรณกรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ และได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นพื้นฐานของการวิจัย โดยนำเสนอตามลำดับหัวข้อ ดังนี้

1. กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ โดยกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งยืนยันสิทธิในการได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมสำหรับเด็กพิการ นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ที่เน้นการให้บริการที่เหมาะสมและต่อเนื่อง รวมถึงแนวนโยบาย “การจัดการเรียนร่วม” (Inclusive Education) ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

2. การจัดการศึกษาพิเศษ

ศูนย์การศึกษาพิเศษในประเทศไทยมีบทบาทเป็นกลไกหลักในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ โดยเน้นการประเมิน วางแผน และจัดบริการที่เหมาะสมเฉพาะบุคคล (Individualized Education Plan: IEP) รวมถึงการสนับสนุนและให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว เด็กพิการ และครูผู้สอน แนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับกรอบแนวคิดของ Individuals with Disabilities Education Act (IDEA) ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งระบุให้เด็กพิการต้องได้รับการประเมิน การวางแผน IEP และการมีส่วนร่วมของครอบครัว อย่างชัดเจน และยืนยันสิทธิในการได้รับบริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention Services) ตั้งแต่อายุแรกเกิด ตามมาตรา Part C ของกฎหมาย IDEA (U.S. Department of Education, 2004)

3. การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO, 2012) ได้กำหนดว่า “การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม” (Early Childhood Intervention: ECI) เป็นกระบวนการสำคัญที่ควรเริ่มตั้งแต่ช่วงวัย 0–5 ปี เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการ ป้องกันความพิการซ้ำซ้อน และ

ส่งเสริมคุณภาพชีวิตในระยะยาว โดยเน้นการทำงานแบบสหวิชาชีพ การมีส่วนร่วมของครอบครัว และการใช้บริบทของชุมชนในการให้บริการ แนวทางนี้ได้รับการยอมรับในหลายประเทศ และเป็นมาตรฐานสำคัญที่หลายระบบการศึกษานำไปประยุกต์ใช้ จากงานวิจัยของ Guralnick (2011) พบว่าการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่มีคุณภาพสามารถส่งผลในเชิงบวกอย่างชัดเจนต่อการพัฒนาการด้านภาษาของเด็กออทิสติก และช่วยลดปัญหาทางพฤติกรรมในเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศไทย เช่น งานของ วชิราภรณ์ กิจพาณิชย์ (2563) พบว่าการดำเนินงานให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในศูนย์การศึกษาพิเศษยังเผชิญข้อจำกัดด้านบุคลากรและเครื่องมือเฉพาะทาง ขณะที่งานวิจัยของ ญัฐวุฒิ สารบุตร (2564) ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของครอบครัวในการประเมินและวางแผนบริการ ทั้งนี้ยังขาดงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบที่วิเคราะห์สภาพการดำเนินงานในแต่ละศูนย์การศึกษาพิเศษในแต่ละภูมิภาคอย่างเป็นระบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ประกอบด้วย ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน รวมทั้งสิ้น 707 คน (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2566, สือออนไลน์)

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ปีการศึกษา 2567 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรคำนวณเครจซี่และมอว์แกน (Krejcie&Morgan, 1970) เทียบขนาดของประชากร 707 คน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 254 คน แล้วนำมากำหนดสัดส่วน ตามขนาดของประชากรในแต่ละศูนย์ฯ และทำการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม วุฒิทางการศึกษา ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีลักษณะแบบตรวจสอบตามรายการ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษาสภาพการดำเนินการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม 6 การประเมินความก้าวหน้า 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสืออนุญาตขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน เพื่อขอความร่วมมือจากบุคลากรทางการศึกษา ตอบแบบสอบถาม ในการวิจัยครั้งนี้

2. ผู้วิจัยนำหนังสือแจ้งขอความร่วมมือพร้อมกับแบบสอบถาม จำนวน 254 ชุด กับสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยแบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน คือ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล 5 การให้บริการ

ด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม 6 การประเมินความก้าวหน้า 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 1 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในระดับน้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในระดับน้อย

ระดับ 3 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในระดับปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในระดับมาก

ระดับ 5 หมายถึง มีการปฏิบัติตามการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในระดับมากที่สุด

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามโดยใช้ระยะเวลาทั้งสิ้น 15 วัน จากนั้นตรวจสอบความเรียบร้อยสมบูรณ์ เติมนำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงสถิติต่อไป

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามวุฒิการศึกษา

สูงสุด และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน ทำการวิเคราะห์โดยแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ (Percentage)

วุฒิทางการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ระดับปริญญาตรี	171	67.32
2. สูงกว่าปริญญาตรี	83	32.68
รวม	254	100.00

จากตาราง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามวุฒิการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีวุฒิการศึกษา ในระดับปริญญาตรี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 67.32 และสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 32.68

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน	จำนวน(คน)	ร้อยละ
1. น้อยกว่า 5 ปี	102	40.16
2. 5 - 10 ปี	67	26.38
3. 10 ปี ขึ้นไป	85	33.46
รวม	254	100

จากตาราง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานอยู่ในช่วงน้อยกว่า 5 ปี จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 40.16 ในช่วง 5 - 10 ปี จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 26.38 และในช่วง 10 ปี ขึ้นไป จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 33.46

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน

สภาพการดำเนินงาน	n = 254		ระดับ	ลำดับที่
	$\bar{X}$	S.D.		
การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม			การดำเนินงาน	
ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป	3.93	0.54	มาก	6
ของเด็กพิการ				
ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความ	3.93	0.69	มาก	7
พิการทางการศึกษาและการส่งต่อ				
ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถ	4.01	0.96	มาก	4
พื้นฐาน				
ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการจัด	4.03	1.28	มาก	2
การศึกษาเฉพาะบุคคล				
ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรม	4.02	1.72	มาก	3
ที่เหมาะสม				

สภาพการดำเนินงาน	n = 254		ระดับ	ลำดับที่
การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม	$\bar{X}$	S.D.	การดำเนินงาน	
ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า	4.06	2.11	มาก	1
ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม	4.01	2.48	มาก	5
ประเมินผลและการส่งต่อ				
เฉลี่ยรวม	4.00	1.28	มาก	

จากตาราง 5 พบว่าสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวมพบว่าสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของศูนย์การศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.00$, S.D.= 1.28) เมื่อพิจารณารายด้านทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีการปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า ($\bar{X}=4.06$, S.D.= 2.11) รองลงมาคือ ขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ($\bar{X}=4.03$, S.D.= 1.28) ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ($\bar{X}=4.02$, S.D.= 1.72) ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน ($\bar{X}=4.01$, S.D.=0.96) ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ ($\bar{X}=4.01$, S.D.= 2.48) ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.54) และข้อที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุด ได้แก่ ขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ ($\bar{X}=3.93$, S.D.=0.69) ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน มีขั้นตอนฟื้นฟูสมรรถภาพและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่างๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการ โดยมีจุดประสงค์เพื่อช่วยเหลือเด็กให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพที่มีอยู่โดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำ

ได้ ซึ่งต้องมีการประเมินศักยภาพเบื้องต้นสภาพความบกพร่องที่อาจเกิดขึ้นต่อไป การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์และวางแผนร่วมกับผู้ปกครอง การปฏิบัติการฟื้นฟูสมรรถภาพตามแผนร่วมกันระหว่างผู้ปกครองที่มีความรู้กับครูผู้สอนตลอดจน การประเมินผลทั้งระหว่างการให้บริการ และหลังการให้บริการช่วยเหลือ ทั้งนี้โปรแกรมที่จัดขึ้นต้องเป็นไปตามความต้องการจำเป็นของเด็กแต่ละบุคคล ดังนั้น สอดคล้องกับ วรณี พลสมศรี (2568) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทันทีที่พบความผิดปกติหรือมี พัฒนาการล่าช้า เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของการพัฒนาทุกด้านอย่างเป็นองค์รวมหากเด็กได้รับการจัดการศึกษาที่เหมาะสมควบคู่กับการบำบัดที่จำเป็นต่างๆตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจะสามารถมีพัฒนาการจนใกล้เคียงเด็กปกติได้

2. สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน จำแนกภูมิภาคทางการศึกษา เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ภาพรวมไม่มีความแตกต่าง พิจารณารายด้าน พบว่า ขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม ขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า และ ขั้นตอนที่ 7 การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ มีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ สภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการของ ศูนย์การศึกษาพิเศษ ในเขตภาคเหนือ สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ ที่จำแนกตาม ประสิทธิภาพ ในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชฎาพร ยศกลาง (2564) พบว่า การมีประสิทธิภาพและการฝึกอบรมบุคลากรในเรื่องของการช่วยเหลือ เด็กพิการอย่างมีประสิทธิภาพส่งผลโดยตรงต่อผลลัพธ์ของการให้บริการ ซึ่งอาจช่วยอธิบายได้ว่า แม้ว่าจะไม่พบความแตกต่างกัน ระหว่างกลุ่มที่จำแนกตามภูมิภาคการศึกษา แต่ในบางขั้นตอนที่ต้องการ การประสานงานที่ซับซ้อนหรือการใช้งานเครื่องมือที่มีความเชี่ยวชาญ เช่น การประเมิน ความก้าวหน้าและการนิเทศติดตาม อาจพบความแตกต่างที่สามารถนำมาปรับปรุงในอนาคต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการศึกษาไปใช้

ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะการศึกษาสภาพการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน ได้แก่

1. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ พบว่า มีการติดตาม เยี่ยมบ้านเด็กพิการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น ควรมีการติดตามและเยี่ยมบ้านเด็กพิการเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์และสมบูรณ์มากขึ้นเป็นขั้นตอนที่สำคัญในการพัฒนาสุขภาพและคุณภาพชีวิตของเด็กพิการ ซึ่งสามารถเข้าใจสถานการณ์จริงของเด็กในครอบครัวและชุมชนได้ดีขึ้น และสามารถจัดทำแผนการสนับสนุนที่เหมาะสมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อ พบว่า การส่งต่อเพื่อวินิจฉัยจากผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เช่น การตรวจวัดระดับการได้ยิน การตรวจวัดระดับสติปัญญามีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการส่งต่อดูแลและสนับสนุนเด็กพิการหรือผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้การวินิจฉัยและการรักษาเป็นไปอย่างถูกต้องครบถ้วน

3. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถพื้นฐาน พบว่า การประเมินความสามารถพื้นฐานครอบคลุมทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาควรประเมินความสามารถพื้นฐานครอบคลุมทุกข้อมูลเพื่อพื้นฐานในการวางแผนการช่วยเหลือและการสนับสนุนที่เหมาะสมกับเด็ก โดยการประเมินมักครอบคลุมหลายด้าน ให้เห็นภาพรวมที่สมบูรณ์ของพัฒนาการของเด็กพิการ

4. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล พบว่า ด้านการออกแบบระบบให้เข้าถึงข้อมูลที่สำคัญ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการออกแบบระบบให้เข้าถึงข้อมูลที่สำคัญ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้ถูกปรับให้เหมาะสมกับศักยภาพของเด็กและตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของพวกเขา

5. ผลการศึกษาการดำเนินงานตาม ขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม พบว่า มีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภทความพิการแต่ละบุคคล มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาควรจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลาย เช่น การใช้

เกม การทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ การใช้กิจกรรมทางศิลปะ หรือกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะทางสังคมและอารมณ์ เพื่อกระตุ้นความสนใจและความร่วมมือของเด็ก

6. ผลการศึกษาการตามขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า พบว่า การรายงานผลการประเมินความก้าวหน้าพัฒนาการของเด็กพิการ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้นสถานศึกษาควรมีการประเมินความก้าวหน้าของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หรือเด็กพิการในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเรียนรู้, การเคลื่อนไหว, การสื่อสาร, การเข้าสังคม และอารมณ์ เพื่อให้ผู้ปกครองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถปรับแผนการศึกษาและการดูแลเด็กให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. ผลการศึกษาการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ 7 การนิเทศติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ พบว่า การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อเด็กพิการทุกประเภท มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ดังนั้น สถานศึกษาควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งต่อเด็กพิการทุกประเภทเป็นขั้นตอนที่สำคัญเพื่อให้เด็กได้รับการดูแลและการสนับสนุนที่เหมาะสมจากหน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญและทรัพยากรที่สามารถช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ เพื่อให้ทราบถึงปัญหาในการดำเนินงาน และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2. ควรมีการศึกษาความพึงพอใจหรือความคิดเห็นของผู้ปกครองที่มีต่อการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ เนื่องจากผู้ปกครองเป็นบุคคลสำคัญที่จะส่งเสริมให้เด็กพิการได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. ควรมีการศึกษาแนวทางการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบน

4. ควรมีการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ ในสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดีเพราะได้รับความอนุเคราะห์ และเอาใจใส่ให้คำปรึกษาเป็นอย่างดียิ่งจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวุฒิ สัพโส ตลอดจนคณาจารย์ทุก ๆ ท่าน พี่ ๆ เจ้าหน้าที่ทุกคน ในวิทยาลัยวิทยาลัยการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา ที่ได้ให้คำปรึกษาแนะนำแก้ไขปรับปรุงข้อบกพร่อง รวมทั้งให้คำแนะนำองค์ความรู้แนวทางในการศึกษาค้นคว้ามาโดยตลอด ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ อีกทั้งผู้เชี่ยวชาญที่ทำหน้าที่ตรวจสอบเครื่องมือ และทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม และให้ข้อมูลสำคัญแก่ผู้วิจัย จนช่วยให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จไปด้วยดี

ขอขอบคุณท่านผู้บริหารสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการศึกษา ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 8 จังหวัด ภาคเหนือตอนบนทุกท่านที่ให้คำแนะนำ องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การดำเนินงาน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ และขอขอบพระคุณเป็นพิเศษสำหรับความห่วงใยและกำลังใจจาก ครอบครัว วงศ์สุฤทธิ์ ที่คอยห่วงใย สนับสนุนการศึกษาเพื่อรอความสำเร็จของผู้วิจัยและเป็นแรงใจสำคัญจนทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). *คู่มือการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม Early intervention : EI เด็กพิการ สำหรับโรงเรียนเฉพาะความพิการและศูนย์การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนัก.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551*. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). *นโยบายด้านคนพิการและมาตรการในการดำเนินการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความบกพร่อง*. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2567 จาก <http://www.lertchaimaster.com/doc/pikarn-2554>

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560–2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กรมส่งเสริมการเรียนรู้. (2565). *รายงานการขับเคลื่อนนโยบายการจัดการเรียนรวมเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ. (2564). *คู่มือแนวทางการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการ*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- กลุ่มแผนและงบประมาณ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2551, กันยายน). *คู่มือการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการสำหรับโรงเรียนเฉพาะความพิการและศูนย์การศึกษาพิเศษ*.
- ชฎาพร ยศกลาง. (2564). สภาพและปัญหาการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดพะเยา. ใน *การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กศ.ม. มหาวิทยาลัยพะเยา*.
- ณัฐวุฒิ สารบุตร. (2564). การมีส่วนร่วมของครอบครัวในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของศูนย์การศึกษาพิเศษ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 18(2), 89–105.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2535). *หลักการวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. (2551). *ราชกิจจานุเบกษา*, 125(28 ก), 5 กุมภาพันธ์ 2551.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). *ราชกิจจานุเบกษา*, 116(74 ก), 19 สิงหาคม 2542.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน).
- วชิราภรณ์ กิจพาณิชย์. (2563). การพัฒนารูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการในศูนย์การศึกษาพิเศษ. *วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ*, 13(3), 45–58.

วรรณิ พลสมัคร. (2568). การให้การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ.

วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์, 9(1), 141-149.

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (ม.ป.ป.). *คู่มือการปฏิบัติงานศูนย์การศึกษาพิเศษ*.

กรุงเทพฯ: ธรรมรักษ์การพิมพ์.

Guralnick, M. J. (2011). Why early intervention works: A systems perspective.

Infants & Young Children, 24(1), 6-28.

Individuals with Disabilities Education Act of 2004, 20 U.S.C. § 1400 et seq.

(2004). <https://sites.ed.gov/idea/>

Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research

activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(1), 607-610.

World Health Organization. (2012). *Early childhood development and disability:*

A discussion paper. WHO Press.

<https://apps.who.int/iris/handle/10665/75355>